

Tilannekuva lastensuojelun avohuollosta

- Suojelu NYT-hankkeen tuloksia
  - Tilastoseuranta
  - Hyvinvointialuekysely
  - Viiden alueen analyysi
- Laura Yliruka
- Kehittämispäällikkö, THL

23.4.2024

Nostoja Lastensuojelun osaamiskeskittymän ajankohtaisista tehtävistä

- [Lastensuojelun käsikirjan](#) sekä Lasten ja nuorten suojeluoppaan toimitus.
- Lastensuojelun kansallinen kehittäjäverkosto käynnistynyt
- [Monitieteiset lastensuojelun tutkimuspäivät 26.-27.11.2024](#): Money talas? Lastensuojelun kustannukset, vaikuttavuus ja etiikka
- Sijoitettujen lasten hyvinvointiin ja palveluihin liittyvät tutkimukset, mm. rajoitustoimenpiteet lastensuojelulaitoksista sekä sijaishuollon palvelujen organisoiminen ja markkinoistuminen
- Päihteitä käyttävien raskaana olevien henkilöiden ja vauvaperheiden palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien [kehittämishankekokonaisuus](#)
- [ACElife-hanke](#): erityisesti tutkimus lastensuojelun laitoshoidon lyhyen aikavälin vaikuttavuudesta
- [SOILA](#) – Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa –koordinaatiohanke (ESR)
- Osaamiskeskittymän kansainväliset tehtävät: mm. Suomen edustaminen toimiminen Euroopan neuvoston [Ukrainan lapset \(CGU\) -ryhmässä](#)
- Lue lisää Lastensuojelun osaamiskeskittymän ajankohtaisista: [Tapahtumat | Lastensuojelun kansallinen kehittäjäverkosto \(howspace.com\)](#)

SUOJELU NYT! Lastensuojelulain asiakasmitoituksen vaikutukset -hanke (2022–2023)

- **Tavoitteet:**

- Asiakasmitoituksen vaikutuksia seurataan lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen monimenetelmällisesti.
- Arvioinnin tarkoituksena on tukea muutosprosesseja tulevilla hyvinvointialueilla ja selvittää lakimuutoksen voimaantulon seurauksia ja vaikutuksia.
- Asiakasmitoituksen mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla 1.1.2022 lukien enintään 35 lasta asiakkaanaan ja 1.1.2024 lukien enintään 30.

Arvioinnin lähtökohdat

- Sosiaali- ja terveysvaliokunta korosti mietinnössään StVM 34/2021, että lastensuojelun asiakkaiden enimmäismäärästä säättäminen ei ole **yksin** riittävä keino ratkaisemaan lastensuojelun haasteita, joita mietinnön mukaan ovat muun muassa lastensuojelun
  - ✓ asiakasmäärien ja
  - ✓ huostaanottojen määrän kasvu,
  - ✓ monialaisen tuen puutteet sekä
  - ✓ henkilöstön vaikea saatavuus.
- ✓ THL piti samasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa sääntelyn yhtenä riskinä sitä, että lapset perheineen eivät saa tukea oikea-aikaisesti, koska asiakasmäärien lain rajoissa pitämisen johdosta lapsia ei oteta asiakkaaksi samoilla kriteereillä kuin aikaisemmin. Siten lapsia saatetaan pitää esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden piirissä, vaikka tarve olisi lastensuojelun tukitoimiin.

SOSIAALITYÖ JA LASTENSUOJELUPALVELUT

- Nykytila ja haasteet

LÄHTEET:

- Yliruka, Ristolainen & Weckroth (2023)
- Yliruka & Petrelius (tulossa)

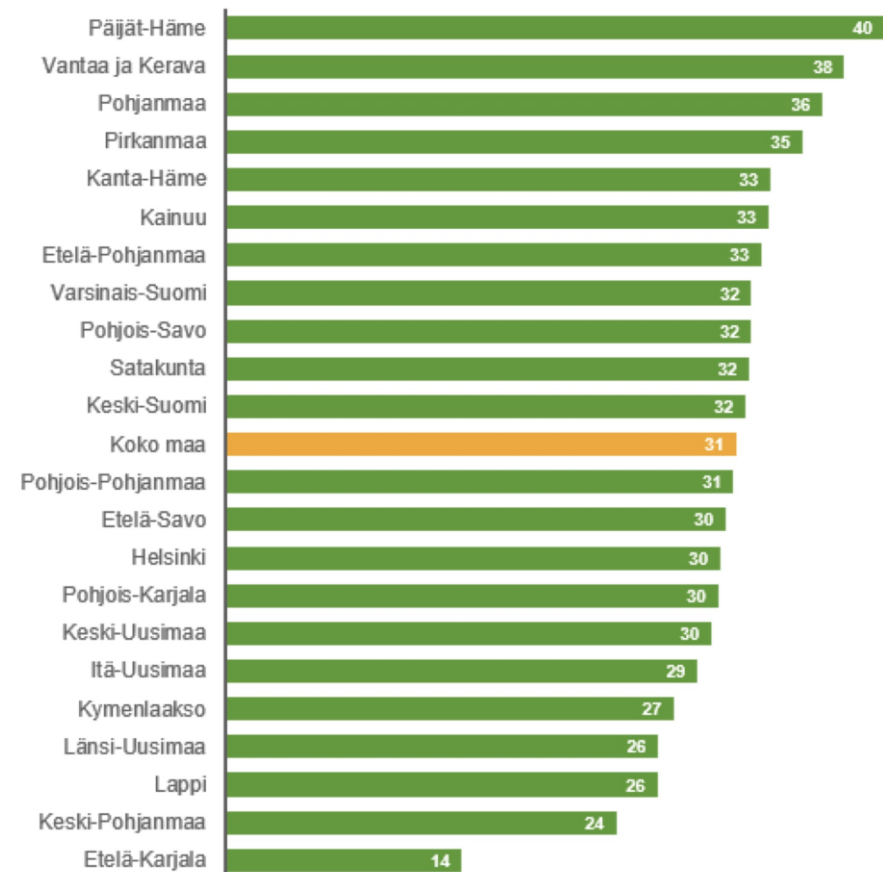
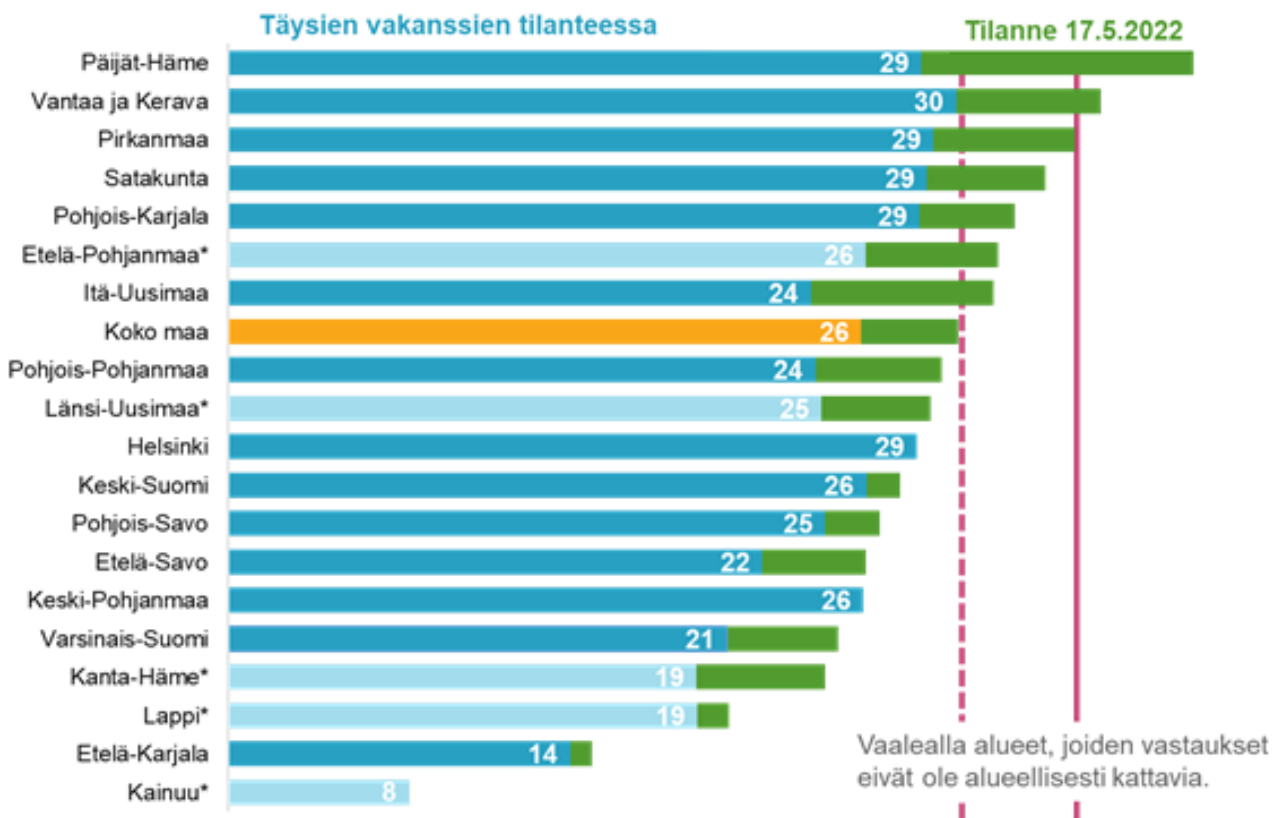
Euroopan unionin
osarahoittama

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Tilanne toukokuu 2022 ja lokakuu 2023

Keskeiset havainnot

- ✓ Asiakasmitoitus vähentää ylilyöntejä asiakasmäärän suhteen ja se parhaimmillaan mahdollistaa lapsen paremman kohtaamisen.
- ✓ Asiakasmitoitus toteutuu kuitenkin vain osittain. Hyvinvointialuemuutos on heikentänyt mitoituksessa pysymistä, sillä pitovoimatekijät ovat heikentyneet (tilanne 5/2023).
- ✓ Mitoitus tuottaa ”padon” SHL:n mukaisen perhesosiaalityön ja lastensuojelun väliselle rajalle. Lastensuojelun asiakkaaksi päästään vasta, kun suojelun tarve on ilmeinen ja sijoitus on näköpiirissä.
- ✓ 2015 sosiaalihuoltolain muutoksen (porrasteisuus) tavoite oli siirtää painopistettä SHL:n mukaisiin palveluihin, mutta ongelmana ovat perhetyön asiakasmäärät ja se, ettei perhesosiaalityössä ole samaa välineistöä kuin lastensuojelussa.
- ✓ Järjestelmä ei huomioi sitä, että perhesosiaalityön ja/tai lastensuojelun avohuollon asiakkuudet voivat olla jopa koko lapsuuden ajan kestäviä.
- ✓ Lastensuojelun avohuollon tarkoituksenmukaisuus on heikentynyt edellä mainittujen kehityskulkujen vuoksi.

Keskeiset havainnot hyvinvointialuemuutoksesta kesällä 2023

- Sosiaalityöntekijöiden avovastauksissa korostettiin hyvinvointialuemuutoksen negatiivisia vaikutuksia ja huolta siitä, etteivät hyvinvointialueet pysty vastaamaan vastassa oleviin haasteisiin lasten suojelun näkökulmasta.
- Sosiaalityöntekijöiden pitovoima vähentyi kesällä 2023.
- Sosiaalityöntekijöiden kiinnostus vaihtaa työpaikkaa on suurta ja edelleen kasvanut 56 % (47% vuonna 2022)
- Asiaksmitoitus vähentänyt hieman kiinnostusta työpaikan vaihtamiseen. 17 % (16 % vuonna 2022)
- Mikä saa pysymään lastensuojelun sosiaalityössä 3 vuoden päästä?
  - palkkaus (88 %),
  - pienempi asiakasmäärä 83 prosenttia (82 %),
  - mahdollisuus uudistaa työtapoja 77 prosenttia (77 %),
  - mahdollisuus luoda urapolku asiakastyössä 57 prosenttia (62 %) ja
  - lastensuojelun systeeminen toimintamalli 43 prosenttia (59 %).

Viiden hyvinvointialueen vertailua

Viiden alueen tutkimuksessa tarkastellaan lastensuojelun asiakasmitoituksen toteutumista ja lastensuojelun sosiaalityön ja perhesosiaalityön toimivuutta viidellä alueella.

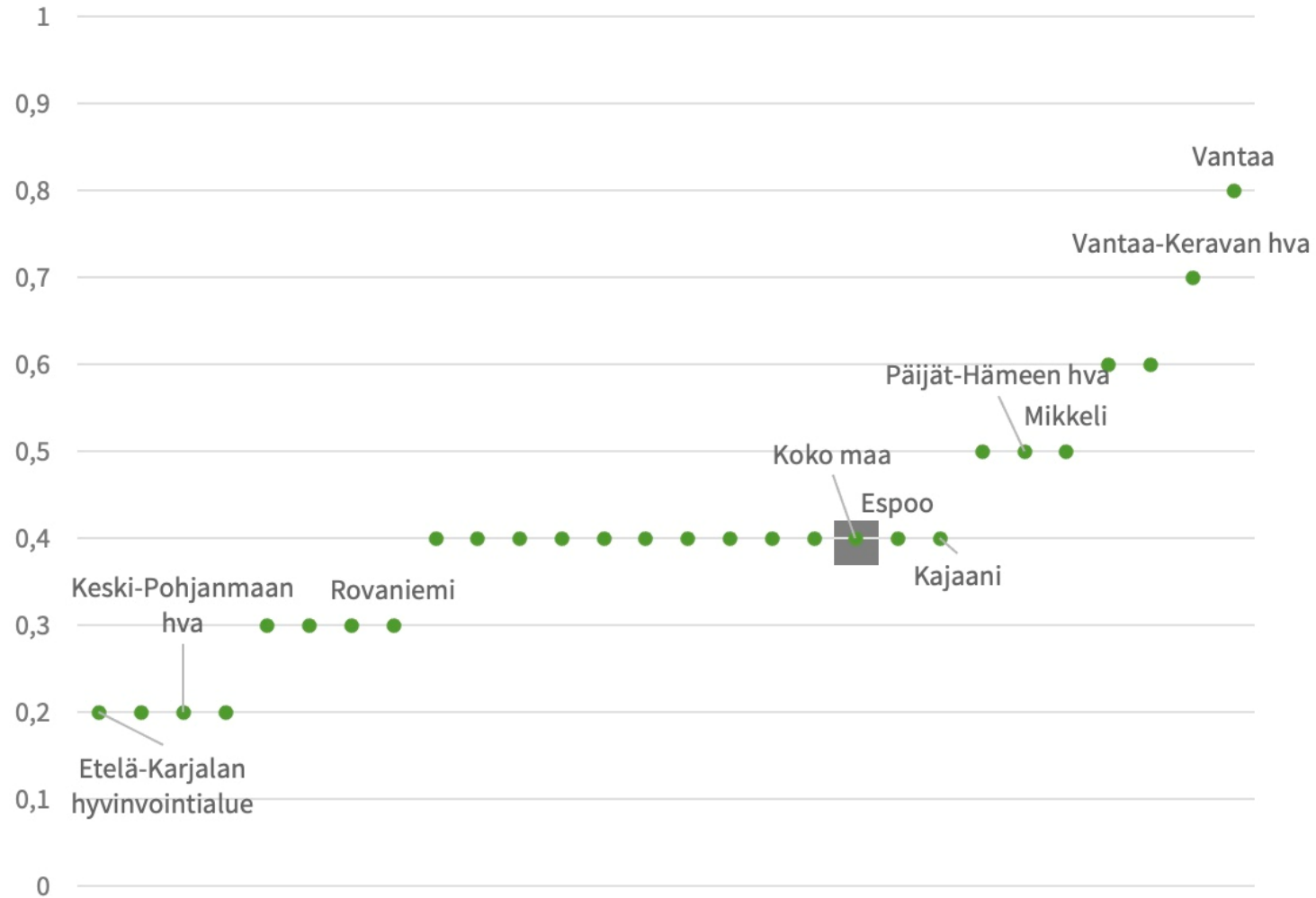
Alueet valikoitiin edustamaan asiakasmitoituksen näkökulmasta erilaisia alueita: kahdella alueella lastensuojelun sosiaalityön asiakasmitoitus ylittyi selvästi ja kolmella alueella asiakasmitoitus alittui selvästi tai jonkin verran keväällä 2022.

- Millaisia eroja hyvinvointialueilla on indikaattorien valossa?
- Miten erojen voi tulkita olevan yhteydessä asiakasmitoituksen toteutumiseen alueilla?
- Eroja tulkitsemassa olivat lastensuojelun ja perhesosiaalityön johtavat viranhaltijat ja sosiaalityöntekijät, joiden haastattelut ja Sotkanetin indikaattoritiedot toimivat tutkimuksen aineistoina. Aineisto kerätty syksyllä 2023.
- Tutkimuksesta vastaa kehittämispäällikkö, VTT, dosentti Laura Yliruka, tutkimusprofessori Timo Harrikari (mukana 1 kk 2023) ja korkeakouluharjoittelija valt. yo Emmi Purhonen (aineiston keruun vaihe).

Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat, %

Lastensuojelun nettokäyttökustannukset (Sotkanet 2023)

		Etelä-Karjala	Etelä-Savo	Keski-Pohjanmaa	Päijät-Häme	Vantaa-Kerava	Koko maa
Lastensuojelun avohuoltopalvelujen nettokäyttökustannukset, 1000 euroa (2015-)	Keskimäärin 2015–20	2721	6642	3168	7222	17599	282230
	Muutos +/-	-1246	3591	2249	-387	9273	83633
Lastensuojelun avohuoltopalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / alle 18-vuotiaat	Keskimäärin 2015–20	127	308	206	194	323	267
	Muutos +/-	-44	204	154	0	152	88
Lastensuojelun avohuoltopalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Keskimäärin 2015–20	21	49	46	35	67	51
	Muutos +/-	-9	29	34	-1	29	15
Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, 1000 euroa	Keskimäärin 2010–20	13974	15177	6033	32975	47264	708332
	Muutos +/-	-2210	8673	3322	12000	35343	317235
Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, euroa / alle 18-vuotiaat	Keskimäärin 2010–20	631	672	390	871	884	664
	Muutos +/-	-4	536	227	418	585	326
Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Keskimäärin 2010–20	107	109	88	158	186	129
	Muutos +/-	-12	73	49	60	110	54

Paljon painetta – heikentää ekosysteemistä kyvykkyyttä

Kulttuuriset piirteet alueella

- metropolialue vaikeasti hallittavana alueena
- alueen maine ja sosiaaliset ongelmat haastavat
- ei kuulu mulle -ajattelutapa metropolialueella

Palvelu-organisaation piirteet

- ei yhteistä arvopohjaa eri palveluiden toimijoilla
- ei näkemystä yhteisestä asiakkaasta työntekijöiden kokemus sektoroituneista palveluista ja toimintatavoista
- päällekkäiset ja erilliset arviointikäytännöt lastensuojelussa, peruspalveluissa ja lasten ja nuorten psykiatrisissa palveluissa
- palveluihin pääsyn monimutkaisuus työntekijän ja asiakkaan näkökulmasta
- systeminen työote työn eettisyyttä ja työhyvinvointia tukevana rakenteena, vaikka asiakasmäärä on suuri
- lasten ja nuorten vaikeus päästä psykiatrisen erikoissairaanhoidon piiriin

Vähän painetta – vahvistaa ekosysteemistä kyvykkyyttä

- läheisverkoston tarjoama sosiaalinen tuki maaseutumaisissa kunnissa
- uskonnollisten yhteisöjen tarjoama tuki

- yhteiset käytännöt lastensuojelun ja muiden palvelujen välillä
- toimiva yhteistyö palveluissa eri toimijoiden välillä palvelutarpeen arvioinnissa, tuen oikea-aikaisuus
- asiakkaan näkeminen yhteisenä yli toimintorajojen
- työkuormaa tasoittava keskinäinen tuki
- voimavaralähtöinen ja asiakasta kunnioittava puhetapa työyhteisössä; yhteinen arvopohja
- systeminen työtapa luomassa yhteistä visiota monialaiseen asiakastyöhön
- intensiivinen työskentely lastensuojelun asiakkuudessa olevien perheiden kanssa systemisellä työotteella
- asiakkaan ja lastensuojelun yhteistyöverkoston ottaminen mukaan systemisen työskentelytavan kehittämiseen
- nuorten sujuva ja oikea-aikainen pääsy mielenterveyspalveluihin
- ostettavien perhetyön palveluiden käytön väheneminen systemisen työotteen seurauksena

Johtopäätöksiä

Yliruka & Petrelius: Mi tuottaa tai vähentää lastensuojelun tarvet Ekosysteemisen kyvykkyyden elementti paikantamassa.

Julkaisuprosessissa.

Lastensuojelun kansalliseen kehittäjä- verkostoon valitut teemat vuosille 2024-2025

1. Vastuusosiaalityöntekijän rooli ja työnjako lastensuojelussa
2. Lastensuojelun ovi - onko sitä tarvetta leventää vai kaventaa? (SHL:n ja LSL:n rajapinta) ääntä)
3. Lastensuojelun laadun ja vaikuttavuuden arviointimittarit
4. Monialainen yhteistyö päihde- ja mielenterveystyössä systeemisiä periaatteita hyödyntäen

Lähde Anssi (2024) Pelkistettyä todellisuutta. Kiireellinen sijoitus ja asiakasprosessin johtaminen. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto.

- Kiireellisissä sijoituksissa kaksi päätyyppiä
  - 1) Äkilliset ja ennakoimattomat (7,4%)
  - 2) Kumuloituvan huolen asiakkuudet yli (68,4%)

Kun sijoitusten painopiste on teini-ikäisissä, on tapahtunut siirtymää tilanteisiin, joissa kiireellinen interventio on osa laajempaa toimenpidekokonaisuutta. Sitä käytetään asiakasprosessin suuntaamiseen ja taustalla on keskimäärin neljä vuotta jatkunut lastensuojeluasiakkuus.

Jatkotoimenpiteenä yleisesti huostaanotto. Sijoitusten määrään vaikuttaa sekä yhteiskunnallinen kehitys, että lastensuojelun tapa tuottaa siihen ratkaisuja.

Vastuusosiaalityöntekijän suuri valta –toisaalta kapeutunut toimijuus.

Tuotokset

- ✓ Yliruka, Harrikari, Forsell, Kuoppala (2022) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen sekä lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutuminen: Kuntakyselyjen tulokset. THL Työpaperi 44/2022.
- ✓ Yliruka & Harrikari (2022) Dia-sarja viiden alueen analyyseistä Sosiaali- ja terveysministeriön hyödynnettäväksi.
- ✓ Yliruka, Ristolainen, Weckroth (2023) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen ja henkilöstömitoituksen toteutuminen osa 2: Hyvinvointialuekyselyjen tulokset. Työpaperi 37/2023.
- ✓ Yliruka, & Petrelius. Mikä tuottaa tai vähentää lastensuojelun tarvetta? Ekosysteemisen kyvykkyyden elementtejä paikantamassa. Käsikirjoitus YP-lehteen, prosessissa.
- ✓ Lastensuojelun henkilöstömitoitusta varten on kehitetty **tilastollinen mittari**. THL julkaisee kaksi kertaa vuodessa tilastot henkilöstömitoituksen toteutumisesta alueilla. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/ohjeet-tietojen-toimittamiseen/lastensuojelun-henkilostomitoitus>.
- ✓ Julkaisut löytyvät www.julkari.fi

Kiitos!

laura.yliruka@thl.fi